

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 18 Temmuz 2012

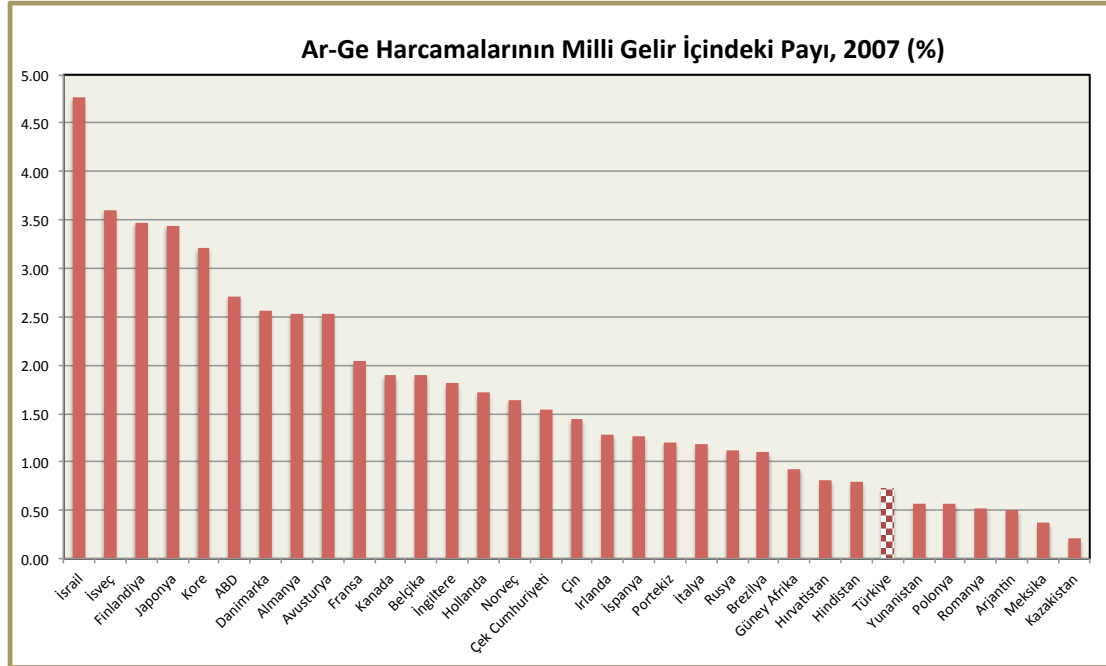
Orta Gelir Tuzağına Yaklaşırken

Uluslararası işbölümü içerisinde Türkiye nerede yer alıyor?

Geçen haftaki yazımızda bu soruyu ele almış ve Türkiye'nin uluslararası iş bölümü içerisindeki konumunda uzun dönemde anlamlı bir değişiklik olmadığını vurgulamıştık.

2004 Nobel iktisat ödülü sahibi **Stephen Parente** ve **Edward Prescott**, ödül töreninde yaptıkları konuşmada “ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arasındaki farkların temel belirleyicisinin yeni teknolojiyi kullanma becerileri” olduğunu savunmaktaydı. Söz konusu “beceri”, kuşkusuz, kendi kendine ya da rastsal olarak ortaya çıkan bir olgu değil; ülkelerin tarihlerinde kurumlarıyla, eğitim sistemleriyle, yurttaşlık bilinçlerinin getirdiği demokratik kazanımlarıyla bir bütün oluşturuyor. Teknolojinin ekonomik büyüme doğrultusunda geliştirilmesi, adapte edilmesi ve kullanıma sokulması herşeyden önce araştırma ve geliştirmeye ayrılan kaynakların bir uzantısı.

Oysa Türkiye, Ar-Ge üzerine ayırdığı kaynaklar bakımından uluslararası sıralamada son sıralarda yer almakta. Aşağıdaki şekilde yer alan veriler bu savı vurguluyor.

Kaynak: OECD, *Main Science and Technology Indicators*, 2011.

Şekilde sergilenen veriler, İsrail, Finlandiya ve İsveç'in Ar-Ge harcamalarında başı çekmekte olduğunu göstermektedir. Milli gelire oran olarak Ar-Ge harcamaları İsrail'de yüzde 4.86, Finlandiya'da yüzde 3.76, İsveç'te ise yüzde 3.75 olarak hesaplanmaktadır. Türkiye'nin 2007 verisi ise milli gelire oran olarak yüzde 0.72 düzeyinde bir Ar-Ge yatırım harcaması göstermektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nca (Kalkınma Bakanlığı) yayımlanmış olan *2011 Yılı Ekonomik Programı*'na göre 2008 yılı itibarıyla Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı Türkiye'de yüzde 0.73 iken, bu oranın AB-27 ortalamasının yüzde 1.9 olduğu görülmektedir. Aynı veri kaynağına göre, 2007 itibarıyla Türkiye'de Ar-Ge personeli toplam istihdamın yüzde 0.56'sını oluşturmaktayken, bu oran AB-27 ülkelerinde yüzde 1.57 idi

Bu verilerin ötesinde, Türkiye'de eğitim performansının genel görünüm ve kalitesi üzerine ulusal yazınımızda önemli endişeler mevcuttur. Örneğin DPT (Kalkınma Bakanlığı) *2011 Yılı Program* belgesi (sf 198). "*eğitime erişim ve eğitimin kalitesi, eğitim sisteminin temel sorun alanlarıdır*" şeklindeki ifadesiyle Türk eğitim sistemindeki en önemli yapısal aksaklığa dikkat çekmektedir. Aynı belgeye göre, "*Erişim sorunu kapsamında okullaşma oranları ve bölgeler, cinsiyetler arası farklılıklar, kalite sorunu kapsamında ise fiziki altyapı yetersizlikleri, müfredatın güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin müfredatla uyumu gibi hususlar öne çıkmaktadır*". Nitekim, DPT verilerine göre, Türkiye'de özellikle zorunlu eğitim kapsam dışında kalan eğitim kademelerinde OECD ve AB ülke ortalamalar ile karşılaştırıldığında söz konusu oranlar çok düşük düzeyde kalmaktadır.

TÜSİAD tarafından 2011 yılında yapılan bir araştırma(*) sonuçlarına göre, Türkiye'de nüfusun ortalama eğitim süresi 6.5 yıl olarak tahmin edilmekte; 15 yaş üstü yetişkinler arasında okuma yazma bilenlerin oranında da dünya sıralamasında 97. olarak göze çarpmaktadır. Aynı raporda sunulan verilere göre, Türkiye'de 25-34 yaş arası nüfusta lise mezunu olanların oranı yüzde 41; üniversiteyi bitirmiş olanların oranı ise yüzde 16.6 olarak verilmektedir. Her iki kategoride de Türkiye 34 OECD ülkesi arasında 33. olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de tüm eğitim kademelerine yapılan kamu harcamaları, OECD ve AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında çok daha düşük düzeyde gözükmektedir. Özellikle yüksek öğretim öncesi eğitim kademelerinde yaş nüfusunun yüksek olduğu göz önüne alınırsa, bu kademelerdeki kamu harcamalarının uluslararası standartların altında kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla eğitim kademeleri ile yüksek öğretim kademesi arasındaki dengesizliğin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Türkiye, ekonomik büyümesini üretkenliğe ve eğitime dayalı kaynaklara dayandıramadığı ölçüde, iktisat yazınında "*orta gelir tuzağı*" diye anılan tökezlemenin çok yakında içine itilme tehlikesi ile karşı karşıya gözükmektedir.

(*)TÜSİAD (2011) Türkiye'de Büyümenin Kısıtları: Bir Önceliklendirme Çalışması, İstanbul: Tüsiad Yay.